

ANDERE ACTIVITEITEN

Rondleidingen
Ook het afgelopen jaar werden op verzoek tientallen groepen rondgeleid door het HCL en/of vergaderruimte geboden. Zo kwamen onder meer Bed&Breakfast eigenaren, Vrijmetselaars, Soroptimisten, archivarissen uit noordelijk Nederland, Japanse onderzoekers, Europese onderwijspecialisten, buitenlandse promovendi RUG, Belgische toeristen, historische vereniging Hoorn, historische vereniging Bergen en de 'stadsproducers' (met aanhang). Er werden ook enkele 'open' rondleidingen aangeboden. De rondleidingen worden steeds vaker door vrijwilligers en freelancers verricht.

Stadswandelingen en arrangementen
De 15 gidsen van het HCL verzorgden in 2013 ongeveer 100 stadswandelingen voor 2100 deelnemers. Er werden ook enkele 'open' stadswandelingen (en een fietstocht) aangeboden, zoals de jaarlijkse Nassauwandelring door Bearn Bilker. Bijna altijd werd het HCL bezocht, soms ook de Oldehove. Gewandeld werd er onder meer met Nationale Folklore Dag (240 pers.), Rabobank (160 pers.), Rijkswaterstaat,

- Piet Hagen over Troelstra en Leeuwarden.
- Jaap de Groot en Henk de Vries over de MTV-wijk.
- Asing Walthaus over Saskia in de film.
- Albert Pasma over stadstypes.
- Willem Jezeer over archeologische vondsten bij het Drachtsterplein.
- Doeke Sijens over Gerrit Benner.
- Arjen Bakker over de Koepelkerk.
- Johan de Haan over woonhuizen in de Gouden Eeuw.
- Wiebe Bergsma over cultuur in de Gouden Eeuw.
- Henk Oly over herbergen in de Gouden Eeuw.
- Yme Kuiper over Henricus Popta.
- Gerda Huisman over Tiberius van Eminga.
- Arjen Dijkstra over Leeuwarder boeken uit de Gouden Eeuw.

Wetsus, belastingdienst, Provincie Fryslân, gemeente Het Bildt, Gemeente Borger-Odoorn, docenten en staf ROC Friese Poort, Rotary Club Leeuwarden-Oldehove (met Duitse gasten), Odd Fellows, Lions Club Ljouwert en Adviescommissie Wonen. Er zijn in 2013 weer meer thematische stadswandelingen in boekvorm of digitaal beschikbaar gekomen. Een aparte vermelding verdient Museumjacht Leeuwarden, een interactieve speurtocht door de binnenstad voor het hele gezin. Museumjacht is een initiatief van het Amsterdamse evenementenbedrijf Games4Group en kwam in Leeuwarden tot stand in samenwerking met o.a. de VVV en het HCL.

Boekpresentaties
Het HCL heeft actief deelgenomen aan presentaties van de volgende titels: *Stadswandeling Leeuwarden. Een wandeling over de stadsbegraafplaatsen en door het Rengerspark* (Leon Bok en Daan van Zomeren), *Stadswandeling en fietstochten Leeuwarden. Beeldende kunst in de openbare ruimte* (Gert Elzinga en Rienk Terpstra), *Fyn en grou. Een leven in de politiek* (Jakob Tiede Velenga) en *Stadswandeling en monumenten Leeuwarden. De Museumhaven en sporen van historisch vaarwater* (Leendert Plaisier en Tom Sandijck). Het eerste exemplaar van (de tweede

Met de buurtvereniging werd op 14 april een middag georganiseerd over de geschiedenis van de Vierhuisterweg e.o. De Stichting Nassau en Friesland werd op 13 november in de gelegenheid gesteld in het HCL een lezing te houden over 200 jaar Koninkrijk. De NGV organiseerde een aantal zaterdagmiddagbijeenkomsten

en herziene druk van) *Sporen van de Nassaus en de Oranjes. De Friese voorouders van koning Willem-Alexander* (Marga ten Hoeve e.a.) werd op 14 juni aan Koningin Máxima overhandigd (en op alle basisscholen in Leeuwarden gratis verspreid). Min of meer geïnitieerd door het HCL zijn eveneens: *Bulldozers en bloednozen. De stadsrand van Leeuwarden* (Abe de Vries met een inleiding van Theunis Piersma) en *Stadswandeling Leeuwarden. Sporen van de Gouden Eeuw* (Henk Oly en Leo van der Laan). De laatste titel werd (met de dvd van de 3D-versie van de Semskaart) gepresenteerd tijdens de VIP-night op 10 september. Aan de meeste verschenen publicaties over Leeuwarden is op een of andere wijze meegewerkt. Ook aan diverse tv-programma's en andere media-uitingen is een bijdrage geleverd, bijvoorbeeld over het geboortehuis van Mata Hari.

Bezoekers HCL: 17.994 (tot 1 december)
Bezoekers Oldehove: circa 22.000
Bezoekers Pier Pander Museum en Tempel: 1932
Websites: (tot 1 december) HCL
Bezoekers: 94.441
Bezoeken: 182.063
Beeldbank
Bezoekers: 27.302
Bezoeken: 48.428
Genealogische sites
Bezoekers: 8.109, bezoeken: 17.208
Pier Pander Museum
Bezoekers: 3.524, bezoeken: 4.053

Omvang collecties per 31 december 2013:
Archieven en overige collecties (inclusief Boarnsterhim): 5510 m³
Kunstverzameling (inclusief Boarnsterhim): 2050 objecten
Pier Pander Museum en -Tempel: 475 objecten.

175 JAAR ARCHIEFZORG
In 2013 was het 175 jaar geleden dat Wopke Eekhoff aangesteld werd als betaald archivaris van Leeuwarden. Daarmee is het HCL het oudste gemeentearchief van Nederland. Archivaris René Kunst heeft meer dan 20 jaar gewerkt aan het toegankelijk maken van het oud archief en maakte de klus af die ooit door Eekhoff is begonnen. Het symposium *De magie van oude stukken. Over het belang van archiefzorg en historisch onderzoek voor de lokale gemeenschap* (15 juni 2012) was te beschouwen als zijn moment van afscheid. In december 2013 verschenen de bijdragen voor dit symposium in de Leeuwarder Historische Reeks XI.

Aantal medewerkers per 31 december 2013:
19 vaste krachten (14,3 fte)
75 vrijwilligers (circa 7 fte, inclusief torenwachters en stadsgidsen), 4 werkervaringsplaatsen (2,7 fte met behoud van uitkering)
In 2013 waren 2 stagiaires bij het HCL werkzaam

Ook in 2014 is het HCL de motor achter en de regisseur van het lokale cultuurhistorische erfgoed en de enige plek waar de lange en rijke historie van Leeuwarden is te raadplegen en wordt getoond. Het HCL is de ontmoetingsplaats voor iedereen die zich met de geschiedenis van Leeuwarden bezighoudt en is een belangrijke speler op het terrein van cultuuroerisme en stadspromotie. De bezoekersstromen en de vraag om producten vanuit bijvoorbeeld wijken, scholen en gemeentelijke (infrastructurele) projecten nemen eerder toe dan af. Het is de grote uitdaging om ook bij krimp budget en formatie die belangrijke positie in het culturele leven te handhaven. Bij het HCL zal er nog meer worden gedaan met vrijwilligers en 'werkpleinners', er zal een groter beroep worden gedaan op externe financiële middelen en er zullen meer kosten in rekening worden gebracht. En er zal vaker nee moeten worden verkocht. Om bezuinigingen op te vangen is het bovendien nodig lopende samenwerkingsverbanden te versterken en naar nieuwe verbanden op zoek te gaan.

Digitalisering en website
Begin 2014 wordt de vernieuwing (met veel meer zoekmogelijkheden) van de HCL-websites afgerond. De verzameling prenten e.s. komt dan eveneens online. Er wordt hard gewerkt aan de verdere digitalisering en indicering van de collectie Andringa.

Tentoonstellingen
De aanpassing van de vaste expositie *Het verhaal van Leeuwarden* heeft een hoge prioriteit. Onder de noemer *Leeuwarden op de kaart* is deze tentoonstelling voorzien van een interactieve multimediale tafel. Met de Wopke Eekhoffstichting is inmiddels voldoende geld gewonnen voor deze upgradation. Er wordt meegewerkt of ruimte geboden aan tentoonstellingen en presentaties over Cambuur, de fotograaf Gombault, de schilder Andringa en kaart- en prentmateriaal.

Uitbreiding Archeologisch Steunpunt
In het informatiecentrum van het HCL is eind vorig jaar in samenwerking met de gemeentelijk archeoloog een pc ingericht voor geïnteresseerden in archeologie, met krantenartikelen, onderzoeksrapporten en een vondstendatabase. Leden van de werkgroep archeologie van Aed Levverd gaan deze database verder vullen en richten bovendien enkele vitrines in met vondsten.

Activiteiten en publicaties
In 2013 wordt gewerkt aan de volgende publicaties: het Leeuwarden-boek van Pieter de Groot, fotoboek Gombault, wandelgidsjes Oud Oost, historische horeca en justitie, Historische Atlas van Leeuwarden, Leeuwarden in WO2 en Leoardia. Aan activiteiten als Museumweekend, Open Joodse huizen (4 mei), Open Monumentendag, Maand van de Geschiedenis en Nacht van de Nacht wordt (wederom) een bijdrage geleverd. Een aantal zondagmiddaglesingen zal in teken staan van de Gouden Eeuw.

Pier Pander Museum
Het Pier Pander Museum wordt verder geprofessionaliseerd. De museumstatus is aangevraagd en inmiddels in behandeling. Een verruiming van de openingstijden wordt overwogen. Er komt een expositie ter gelegenheid van het feit dat 150 jaar geleden Pier Pander is geboren.

Oldehove
De Oldehove moet zo mogelijk nog meer bezoekers trekken. De toren gaat (tussen begin april en eind oktober) 7 dagen in de week open. Er komen vaker kleinschalige activiteiten in de Oldehove. Vermelding in buitenlandse reis-

gidsen wordt gestimuleerd. Een Duitstalige folder en souvenirs als een set prentbriefkaarten zullen in productie worden genomen.

Boarnsterhim
Het HCL wil uiteraard een rol vervullen om de saamhorigheid tussen de bewoners van de bestaande gemeente Leeuwarden en het nieuwe deel uit Boarnsterhim te bevorderen. Een eerste stap was de totstandkoming van 19 x Leeuwarden, een beschrijving van stad en dorpen door Peter Karstkarel. Het boek zat in 2013 in het kerstpakket van alle gemeenteambtenaren van Leeuwarden en Boarnsterhim. Vanaf 2014 is het ook in de handel. In de loop van het jaar komen er meer activiteiten gericht op de zuidelijke dorpen, bijvoorbeeld met Open Monumentendag.

Culturele Hoofdstad 2018
In 2013 is intensief meegedacht en meegewerkt vanuit het HCL ten behoeve van de Culturele Hoofdstad. In 2014 zal ook het HCL i.s.m. anderen met plannen komen voor 2018.

Foto's: Anneke Bleeker, Nick Creutzburg, Hoge Noorden (Jacob van Essen), Leeuwarder Courant, Ruben van Vliet, Abe de Vries
Ontwerp: Richard Bos
Druk: Hellinga Grafische Specialisten

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

Bezoekadres
Groeneweg 1
8911 EH Leeuwarden
T. 058 - 2 33 23 50
historischcentrum@leeuwarden.nl
www.historischcentrumleeuwarden.nl

Openingstijden
Dinsdag t/m vrijdag 11.00-17.00 uur.
Zaterdag en zondag 13.00-17.00 uur.

De toegang is gratis.

Bereikbaarheid
Het Historisch Centrum Leeuwarden is vanaf het NS station uitstekend bereikbaar; 10 minuten te voet. Er rijden ook bussen. Als u met de auto komt, volg dan de P-route naar Parkeergarage Oldehove.

TERUGBLIK OP 2013 VOORUITBLIK OP 2014

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

COLLECTIE EN DIGITALISERING

Werving en toegankelijk maken van archieven

Het afgelopen jaar zijn 125 archieven met een omvang van ca. 780 m¹ in beheer gekomen. Bijna 720 m¹ (een honderdtal archieven, vanaf 1608) is afkomstig van de voormalige gemeenten Idaarderadeel, Utingeradeel en Rauwerderherm, die in 1984 de nieuwe gemeente Boarnsterhim vormden. Ruim 460 m¹ daarvan was al volledig toegankelijk gemaakt en ruim 225 m¹ is in bewerking. De inventarisatie van het archief van de familie Dorhout (1650-2000) is voltooid. Bijzondere aanwinsten zijn onder meer archivalia betreffende oud politiecommissaris Anne Houwing, de bedrijfsarchieven van Bouman Reclame en Slauerhoff interieurs en het familiearchief Rauwerda.

Digitalisering en indicering van archieven

In het kader van de gemeentelijke herindeling zijn de meest geraadpleegde archivalia van de gemeente Boarnsterhim met voorrang gedigitaliseerd en geïndiceerd. Het betreft de gemeenteraadsverslagen en besluiten 1984-2013, de bouw- en omgevingsvergunningen 1943-2013, de Burgerlijke Stand 1811-2013 en de bevolkingsregisters 1850-1939. Ook de persoonskaarten 1940-1994 van Leeuwarden en Boarnsterhim zijn gescand en beschreven (515.000 stuks). Al deze bronnen zijn vanaf eind 2013 via internet beschikbaar (op de niet openbare delen na). Vrijwilligers werkten verder aan de indicering van het Leeuwarder wijkboek 1843-1848 en aan de index op het oud rechterlijk archief van Leeuwarden (ca. 50.000 records). De transcriptie van de tientallen schriften met uitvoerige dagboekantekeningen van de Wirdumer boer D.W. Hellemma over de periode 1821-1856 werd eveneens voltooid.

Topografisch Historische Atlas

Aan de digitalisering en indicering van de negatievencollecties van Sjoerd Andringa, Paul Janssen

en Peter Karstkarel is met de hulp van nieuwe vrijwilligers voortvarend gewerkt. Enkele honderden andere afbeeldingen zijn gedigitaliseerd en aan de beeldbank toegevoegd. Ook een deel van de affiche- en fotocollectie van discotheek Rock It berust teraadsverslagen en besluiten 1984-2013, de bouw- en omgevingsvergunningen 1943-2013, de Burgerlijke Stand 1811-2013 en de bevolkingsregisters 1850-1939. Ook de persoonskaarten 1940-1994 van Leeuwarden en Boarnsterhim zijn gescand en beschreven (515.000 stuks). Al deze bronnen zijn vanaf eind 2013 via internet beschikbaar (op de niet openbare delen na). Vrijwilligers werkten verder aan de indicering van het Leeuwarder wijkboek 1843-1848 en aan de index op het oud rechterlijk archief van Leeuwarden (ca. 50.000 records). De transcriptie van de tientallen schriften met uitvoerige dagboekantekeningen van de Wirdumer boer D.W. Hellemma over de periode 1821-1856 werd eveneens voltooid.

Bewegend beeld en geluid

Het HCL heeft samen met het Fries Film Archief verder gewerkt aan het online zetten van het oude Leeuwarder filmmateriaal. Er staan inmiddels ruim 300 films op het kanaal Historisch Leeuwarden van Vimeo. Op 16 februari werd in de openbare bibliotheek Stiens een inzamelactie van oud filmmateriaal over Leeuwarderadeel georganiseerd. De gedigitaliseerde filmjournals van Sjoerd Andringa over de periode 1956-1992 konden tijdens het openingsfestival van Sliker Film op 24 maart worden

gepresenteerd. In het kader van het Noordelijk Film Festival werden er ook films vertoond in het HCL, o.a. de *Leeuwarder zuivel*, een compilatie van filmmateriaal van het HCL, Fries Film Archief en FrieslandCampina. De collectie bewegend beeld en geluid is uitbreid met diverse schenkingen, waaronder de geluidsbanden van zanger-gitarist Sido Martens. In het kader van het project Oral History zijn enkele interviews afgenomen, o.a. met oud burgemeester Te Loo. Aan verschillende omroepen en filmmakers is bewegend beeld geleverd, bijvoorbeeld ten behoeve van de documentaire over Doe Maar.

Kunst

Enkele schilderijen zijn schoon gemaakt en gerestaureerd. De BKR-kunst is beter toegankelijk gemaakt. Een aantal bijzondere werken is tentoongesteld in het HCL. De selectie van het af te stoten deel is voltooid. De van de Kunsttuin afkomstige kunst is gefotografeerd en toegankelijk gemaakt. De kunstverzameling van de gemeente Boarnsterhim is in kaart gebracht. Er zijn ook enkele aanwinsten, zoals een glas-inloodraam uit het voormalige hotel De Kroon.

MANIFESTATIES EN TENTOONSTELLINGEN

Sporen van Saskia

t/m 3 maart
De tentoonstelling *Sporen van Saskia, vrouw van Rembrandt uit Leeuwarden* die vanaf 13 oktober 2012 liep, toonde de sporen van Saskia van Uylenburgh, haar man Rembrandt van Rijn en hun families in de Nederlandse archieven. Naast bijzondere archiefstukken waren er o.a. ook tekeningen en etsen te zien. De expositie was onderdeel van de gelijknamige manifestatie met publicaties, lezingen en andere activiteiten. De tentoonstelling trok ongeveer 4000 bezoekers.

De kunst komt overal, BKR in Leeuwarden, 1949-1992

19 april t/m 25 augustus
Ter gelegenheid van de voltooiing van het beschrijven en selecteren van de gemeentelijke kunstcollectie werd een tentoonstelling georganiseerd in het HCL. Het betreft schilderijen, tekeningen en ander werk dat in de jaren 60 en 70 in het kader van de Beeldende Kunst Regeling werd vervaardigd. Er zijn ook enkele lezingen en andere activiteiten georganiseerd rond het thema BKR. Omrop Fryslân maakte een tweedelige documentaire over het onderwerp.

Bulldozers & Bloednoazen. De stadsrand van Leeuwarden

vanaf 26 juli
Abe de Vries fotografeerde in opdracht van het HCL de stadsranden en schreef voor de uitgave van het bijbehorende boek een cyclus van vier gedichten.

Leeuwarden in de Gouden Eeuw

vanaf 10 september
Op 10 september is de manifestatie *Leeuwarden in de Gouden Eeuw* van start gegaan (die daarmee aansluit bij de tentoonstelling over de Gouden Eeuw in het nieuwe Fries Museum). In het HCL is de tentoonstelling *Leeuwarden in de Gouden Eeuw: nooit heerlijker geweest, een bloeyende stad* ingericht.

De publiekstrekker van de expositie is een 3D-presentatie van de uit 1603 daterende stadsplattegrond van Johannes Sems op een groot beeldscherm. Onderzoek ten behoeve van de tentoonstelling, een boekje en de ontwikkeling van een app met een stadswandeling brachten belangwekkende nieuwe feiten uit deze ook op lokaal niveau roemruchte periode voor het voetlicht. Omrop Fryslân maakte in het kader van de manifestatie een documentaire met als titel *Liedje voor een stad: het Leeuwarden van Sems*.

Archeologische presentaties

vanaf 1 oktober
In het HCL zijn twee nieuwe mini-exposities met archeologische vondsten te zien. Eén vitrine is gevuld met vondsten die gedaan zijn op het voormalige Bakker Postma-terrein tussen de Dokkumer Ee en de Oldegalieën. In twee andere vitrines is een groot aantal uiteenlopende voorwerpen, gemaakt van bot te zien. Beide exposities zijn ingericht door leden van de werkgroep archeologie van de Leeuwarder Historische Vereniging Aed Levwerd en vormen een aanvulling op het Archeologisch Steunpunt.

ONDERWIJS

Het HCL bood ook het afgelopen jaar aan het onderwijs een breed educatief programma, waarbij het erfgoed van Leeuwarden centraal stond. Veel klassen bezochten het HCL en/of de Oldehove voor een rondleiding of educatief project of maakten gebruik van leskisten. In 2013 kwamen in totaal 199 onderwijsgroepen naar het HCL: 150 uit het primair onderwijs (waarvan 139 voor Kunstmenu), 35 uit het voortgezet onderwijs, 10 uit het HBO, 1 uit het WO en 4 uit het volwassenenonderwijs. In totaal bezochten ongeveer 5000 scholieren en studenten het HCL: ten opzichte van 2012 een verdubbeling. Het HCL participeerde in lang lopende educatieve samenwerkingsverbanden als *Help Pake en Beppe de vakantie door en Artrip Leeuwarden*, maar ook in nieuwe initiatieven als *Oktober Kindermaand van Kunstkade*.

Kunstmenu

De twee succesvolle projecten voor Kunstmenu, het belangrijkste middel voor cultuureducatie ten behoeve van het primair onderwijs in Leeuwarden, werden gecontinueerd. Voor groep 5-6 was dat dit voorjaar *De lipp fan Ljouwert. Leeuwarden op de kaart gezet*, over cartografie (30 groepen). Groep 7-8

hield zich in het najaar bezig met *Ontwerp een stad, over stedenbouw en architectuur* (25 groepen). Het nieuwe aanbod voor groep 7-8 over de periode 2013-2017 is *Leeuwarden in de Gouden Eeuw* (onderdeel van het samenwerkingsproject *Gouden Eeuw in Friesland* met Fries Museum en Tresoar). In 2013 deden al 84 groepen mee, waaronder voor het eerst leerlingen uit de gemeente Boarnsterhim. Voor dit project is niet alleen een beroep gedaan op vrijwilligers en stagiaires, maar bovendien op uitzendkrachten (betaald uit de eigen bijdragen van de scholen).

Maand van het Spannende Boek

Scholengemeenschap Comenius sloot ook het afgelopen jaar aan bij *De Maand van het Spannende Boek*. De leerlingen van atheneum 4 gingen naar aanleiding van lezingen van gastprekers zelf aan de slag met opdrachten geïnspireerd op de literaire thriller. Ze bestudeerden in het HCL originele bronnen als dag- en nachtrapporten van de politie uit het eind van de 19^e eeuw, kozen een of meerdere misdaden en schreven hierover een fictief persoonlijk verhaal, waarbij zij zich moesten inleven in de motieven en omstandigheden van de dader.

Cultureel (Zw)Erfgoed
Dit samenwerkingsproject met o.a. Nordwin College en Afûk wordt gesubsidieerd door de provincie en is een vervolg op het pilotproject *De Ontdekker* uit 2009-2011. Doel van het project is om het gebruik van smartphones en tablets in onderwijs en erfgoedinstellingen te stimuleren. Het HCL verzorgt met name de introductie van de cursus *Omgevingseducatie voor educatief medewerkers van musea en leerkrachten*. De route *Leeuwarden in de Gouden Eeuw* speelt daarbij een belangrijke rol.

Smartphonewandeling Leeuwarden in de Gouden Eeuw

Binnen het gezamenlijke educatief project met Fries Museum en Tresoar over Friesland in de *Gouden Eeuw* legt het HCL de nadruk op een stadswandeling. Aan de hand van informatie op een smartphone en met een begeleider bezoeken de leerlingen de drie instellingen en lopen ze langs sporen van de *Gouden Eeuw* in de binnenstad. De doelgroep is groep 7-8 van het primair onderwijs en klas 1-2 van het voortgezet onderwijs. Het project werd in het najaar exclusief aangeboden aan scholen in de gemeente Leeuwarden, maar is vanaf januari 2014 ook beschikbaar voor andere scholen.

PIER PANDER MUSEUM & OLDEHOVE

Pier Pander en Louis Couperus
De tentoonstelling *Verwante zielen*. De vriendschap tussen Pier Pander en Louis Couperus was in het kader van het Louis Couperus jubileumjaar voor een tweede seizoen te zien in het Pier Pander Museum. Speciaal voor dit jaar heeft Jankobus Seunnenga een cd met op muziek gezette gedichten van Couperus uitgebracht, waaronder de op de beeldengroep van Pier Pander geïnspireerde sonnettenreeks *Alba*. Dit project, dat bestond uit optredens en een cd, is mede geïnitieerd en ondersteund door het HCL, het Louis Couperus Genootschap en het Louis Couperus Museum. De cd-presentatie in Leeuwarden vond plaats op 7 april in de Pier Pander Tempel. Heel wat optredens volgden, onder meer op de landelijke radio. Op 2 juni trad Jankobus Seunnenga op in het Pier Pander Museum en op 1 september in de Pier Pander Tempel. Dit jaar kon met 1932 bezoekers een nieuw record worden geboekt. Alleen al tijdens de opening van de binnenstad op 15 juni, Sint Vitusdag, de huldiging van Cambuur (6 mei) en activiteiten ten

afgaand aan de open dag stelde wethouder Isabella Diks de nieuwe webcam op de Oldehove officieel in gebruik. 's Middags bracht Melvin van Eldik & friends vanaf de trans van de toren 'All along the watchtower' in het Liwwadders ten gehore. 's Avonds vertoonde *Cinema Ascona* (met commentaar van filmkenner Asing Walhaus) voor zo'n 50 bezoekers een compilatie van filmfragmenten over torens. Op 6 april startte ook een fotowedstrijd met de toren als onderwerp.

De Oldehove als stadsicoon

De Oldehove wordt steeds vaker gebruikt als marketinginstrument. Bij evenementen als *Into the Grave* en *Leip* en bij verkiezingscampagnes deed de Oldehove vooral dienst als decor. Bij de Oldehovedag van LKC, *Explore the North, No Doe en Serious Request* speelde de toren ook een inhoudelijke rol. Een speciale vermelding verdienen in dit verband eveneens *Poëzie in de Oldehove* (15 juni, Sint Vitusdag), de huldiging van Cambuur (6 mei) en activiteiten ten

Heropening Oldehove

Vanaf zaterdag 6 april kon het publiek weer terecht in de Oldehove. Voor-

behoefte van Culturele Hoofdstad 2018 (zoals op 1 juli met *Ite mei Reitze*). De populariteit van de Oldehove vertaalt zich ook in het aantal vrijwillige torenwachters en het gestaag groeiende aantal 'likers' van de facebookpagina *Fan van de Oldehove*. Het is logisch dat de gemeenteraad in augustus (vrijwel unaniem) besloot om structureel geld vrij te maken voor het beheer van de Oldehove.

Record aantal bezoekers

De Oldehove werd nog weer veel drukker bezocht dan in 2012. Door de inzet van vrijwilligers, een stagiaire, een betaalde vrijwilligerscoördinator en HCL-medewerkers konden ongeveer 22.000 bezoekers in de gelegenheid worden gesteld een kijkje te nemen in de toren of deel te nemen aan een rondleiding. In augustus was de Oldehove voor het eerst alle dagen open. De toren werd ook (soms gratis en buiten de openingstijden) opengesteld voor enkele huwelijken, diverse arrangementen, gemeentelijke relaties en nieuwe inwoners, diverse filmploegen en fotografen, netwerkbijsamkomsten, het Museumweekend, de Open Monumentendag, de UITmarkt en de *Nacht van de Nacht*.

Museumweekend

Het HCL deed ook dit jaar weer mee aan het Museumweekend. In het HCL waren verschillende exposities en presentaties te zien. De entree tot het Pier Pander Museum was gratis. De heropening van de Oldehove vormde eveneens een belangrijk onderdeel van het programma. HCL, Oldehove, Pier Pander Museum en Tempel trokken op 5 en 6 april samen ruim 1500 bezoekers.

UITmarkt

Op zondag 1 september werd voor de vierde maal de UITmarkt georganiseerd in en rond de Prin-sentuin. Met name het uitbeelden van de *Gouden Eeuw* door middel van 'living history' (schutterij met kanon, eten en muziek) voor het HCL trok vele belangstellenden. Ook liep het storm bij de aan het HCL gelieerde Oldehove, het Pier Pander Museum en de Pier Pander Tempel. In het HCL waren vooral de Waag in lego en rondleidingen door de schatkamer populair.

VIP-night

Het in samenwerking met Aed Levwerd uitgevoerde crowdfundingproject *Adopteer een pand*. *Bouw mee aan Leeuwarden* in 3D ten behoeve van de manifestatie en tentoonstel-

ling over Leeuwarden in de *Gouden Eeuw* was een groot succes. Tijdens een druk bezochte VIP-night op dinsdagavond 10 september in Natuurmuseum Fryslân werd het eindresultaat getoond en gevierd met lezingen, muziek en hapjes in de sfeer van *Gouden Eeuw*.

Open Monumentenweekend

Op zaterdag 14 en zondag 15 september vond het samen met Aed Levwerd en Monumentenzorg georganiseerde Open Monumentenweekend plaats. In Leeuwarden werd gekozen voor het thema *Gouden Eeuw*. Een tiental woonhuizen uit de 17^e eeuw en een aantal andere objecten kon worden opengesteld. Het evenement bracht zaterdag ondanks de regen weer duizenden mensen op de been. De grootste publiekstrekker was het geboortehuis van Saskia Uylenburgh. Maar liefst zo'n 2000 monumentenliefhebbers passeerden de drempel van het kantoor van Anker & Anker. Ook de 'living history' van Saluutbatterij Atkins trok veel bekijks. Andere evenementen als *Dag van de Democratie* en 'Inktpot' sloten aan bij de Open Monumentendag. De openstelling van het Poptaslot in Marssum op zondag trok 2000 bezoekers: een nieuw record.

